# YURISPRUDENSIYA

## HUQUQIY ILMIY-AMALIY JURNALI

2026-yil 5-son

VOLUME 6 / ISSUE 5 / 2026

DOI: https://dx.doi.org/10.51788/tsul.jurisprudence.65

ISSN: 2181-1938

DOI: https://dx.doi.org/10.51788/tsul.jurisprudence

**MUASSIS: TOSHKENT DAVLAT YURIDIK UNIVERSITETI**

"Yurisprudensiya" – "Юриспруденция" – "Jurisprudence" huquqiy ilmiy-amaliy jurnali O'zbekiston matbuot va axborot agentligi tomonidan 2020-yil 22-dekabrda 1140-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatidan o'tkazilgan.

Jurnal O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi jurnallari ro'yxatiga kiritilgan.

Mualliflik huquqlari Toshkent davlat yuridik universitetiga tegishli. Barcha huquqlar himoyalangan. Jurnal materiallaridan foydalanish, tarqatish va ko'paytirish muassis ruxsati bilan amalga oshiriladi.

Sotuvda kelishilgan narxda.

**Nashr bo'yicha mas'ul:**
O. Choriyev

**Muharrirlar:**
E. Mustafayev, Y. Yarmolik, M. Sharifova, X. Yuldasheva, F. Usmonova, K. Abduvaliyeva

**Musahhih:**
M. Tursunov

**Texnik muharrir:**
U. Sapayev

**Dizayner:**
D. Rajapov

**Tahririyat manzili:**
100047. Toshkent shahri, Sayilgoh ko'chasi, 35.
Tel.: (0371) 233-66-36 (1169)

**Vebsayt:** jurisprudence.tsul.uz
**E-mail:** lawjournal@tsul.uz

**Obuna indeksi:** 1387

**Tasdiqnoma**
№ 174625, 29.11.2023.

Jurnal 2026-yil 21-oktabrda bosmaxonaga topshirildi.
Qog'oz bichimi: A4.
Shartli bosma tabog'i: 11,6.
Adadi: 100. Buyurtma: № 110.

TDYU bosmaxonasida chop etildi.
Bosmaxona manzili:
100047. Toshkent shahri, Sayilgoh ko'chasi, 37.

**© Toshkent davlat yuridik universiteti**

**TAHRIR HAY'ATI**

**BOSH MUHARRIR**

*Z. Esanova* – Toshkent davlat yuridik universiteti Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori, yuridik fanlar doktori, professor

**BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI**

*J. Allayorov* – Toshkent davlat yuridik universiteti Huquqiy tadqiqotlar oliy maktabi direktori, yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, dotsent

**MAS'UL MUHARRIR**

*N. Ramazonov* – Toshkent davlat yuridik universiteti O'zbek tili va adabiyoti sho'basi mudiri, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

**TAHRIR HAY'ATI A'ZOLARI**

*J. Blum* – Amerika Qo'shma Shtatlarining Boston kolleji Huquq maktabi professori, huquq doktori (AQSH)

*M. Vishovatiy* – Polshaning Gdansk universiteti professori (Polsha)

*M. Hayat* – Muhammadiyah Malang universiteti o'qituvchisi (Indoneziya)

*A. Xashimxonov* – Toshkent davlat yuridik universiteti Yoshlar masalalari va ma'naviy-ma'rifiy ishlar bo'yicha birinchi prorektori, yuridik fanlar doktori, professor

*A. Yakubov* – Origin Uzbekistan ijrochi direktori, yuridik fanlar doktori, dotsent

*M. Axmedshayeva* – Toshkent davlat yuridik universiteti Davlat va huquq nazariyasi sho'basi professori, yuridik fanlar doktori

*X. Xayitov* – O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining Qonunchilik palatasi deputati, yuridik fanlar doktori, professor

*E. Egamberdiyev* – Toshkent davlat yuridik universiteti Huquqni sohalararo o'rganish fakulteti Tadqiqot markazi rahbari, yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, dotsent

*Sh. Ismoilov* – Toshkent davlat yuridik universiteti Mehnat huquqi sho'basi mudiri, yuridik fanlar doktori, dotsent

*G. Uzakova* – Toshkent davlat yuridik universiteti Ekologiya huquqi sho'basi mudiri, yuridik fanlar doktori, professor

*G. Yo'ldasheva* – Toshkent davlat yuridik universiteti Xalqaro huquq va inson huquqlari sho'basi professori, yuridik fanlar doktori

*A. Yo'ldoshev* – Toshkent davlat yuridik universiteti Ommaviy huquq fakulteti Tadqiqot markazi yetakchi ilmiy xodimi, yuridik fanlar doktori, dotsent

*R. Altiyev* – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoiy odil sudlov fakulteti dekani, yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, professor v.b.

*M. Kurbanov* – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoyat huquqi, kriminologiya va korrupsiyaga qarshi kurashish sho'basi professori v.b., yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori

*S. Oripov* – Toshkent davlat agrar universiteti Huquqshunoslik kafedrasi dotsenti, yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori

*F. Hamdamova* – Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti Xalqaro huquq va ommaviy huquq fanlari kafedrasi dotsenti v.b., yuridik fanlar doktori

*D. So'fiyeva* – Toshkent davlat yuridik universiteti Davlat va huquq nazariyasi sho'basi katta o'qituvchisi, yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori

**УЧРЕДИТЕЛЬ: ТАШКЕНТСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ЮРИДИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ**

Правовой научно-практический журнал «Юриспруденция» – «Yurisprudensiya» – «Jurisprudence» зарегистрирован Агентством печати и информации Узбекистана 22 декабря 2020 года с удостоверением № 1140.

Журнал включён в перечень журналов Высшей аттестационной комиссии при Академии наук Республики Узбекистан.

Авторские права принадлежат Ташкентскому государственному юридическому университету. Все права защищены. Использование, распространение и воспроизведение материалов журнала осуществляется с разрешения учредителя.

Реализуется по договорной цене.

**Ответственный за выпуск:**
О. Чориев

**Редакторы:**
Э. Мустафаев, Е. Ярмолик,
М. Шарифова, Х. Юлдашева,
Ф. Усмонова, К. Абдувалиева

**Корректор:**
М. Турсунов

**Технический редактор:**
У. Сапаев

**Дизайнер:**
Д. Ражапов

**Адрес редакции:**
100047. Город Ташкент,
улица Сайилгох, 35.
Тел.: (0371) 233-66-36 (1169)

**Веб-сайт:** jurisprudence.tsul.uz
**E-mail:** lawjournal@tsul.uz

**Подписной индекс:** 1387.

**Свидетельство**
от 29.11.2023 № 174625.

Журнал передан в типографию
21.10.2026.
Формат бумаги: А4.
Усл. п. л. 11,6. Тираж: 100 экз.
Номер заказа: 110.

Отпечатано в типографии
Ташкентского государственного
юридического университета.
100047, г. Ташкент,
ул. Сайилгох, 37.

**© Ташкентский государственный юридический университет**

**РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ**

**ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР**

*З. Эсанова* – проректор по научной работе и инновациям Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

**ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА**

*Ж. Аллаёров* – директор Высшей школы правовых исследований Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам, доцент

**ОТВЕТСТВЕННЫЙ РЕДАКТОР**

*Н. Рамазонов* – заведующий сектором узбекского языка и литературы Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по филологическим наукам, доцент

**ЧЛЕНЫ РЕДКОЛЛЕГИИ**

*Дж. Блум* – профессор юридической школы Бостонского колледжа (Бостон, США), доктор юридических наук

*М. Вишоватый* – профессор Гданьского университета (Гданьск, Польша)

*М. Хаят* – преподаватель Университета Мухаммадия Маланг (Индонезия)

*А. Хашимхонов* – первый проректор по делам молодёжи и духовно-просветительской работе Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

*А. Якубов* – исполнительный директор Origin Uzbekistan, доктор юридических наук, доцент

*М. Ахмедшаева* – профессор сектора теории государства и права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

*Х. Хайитов* – депутат Законодательной палаты Олий Мажлиса Республики Узбекистан, доктор юридических наук, профессор

*Э. Эгамбердиев* – руководитель Исследовательского центра факультета междисциплинарного изучения права Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам, доцент

*Ш. Исмоилов* – заведующий сектором трудового права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, доцент

*Г. Узакова* – заведующая сектором экологического права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

*Г. Юлдашева* – профессор сектора международного права и прав человека Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

*А. Юлдошев* – ведущий научный сотрудник Исследовательского центра факультета публичного права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, доцент

*Р. Алтиев* – декан факультета уголовного правосудия Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам, и. о. профессора

*М. Курбанов* – и. о. профессора сектора уголовного права, криминологии и противодействия коррупции Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам

*С. Орипов* – доцент кафедры права Ташкентского государственного аграрного университета, доктор философии по юридическим наукам

*Ф. Хамдамова* – и. о. доцента кафедры международного и публичного права Университета мировой экономики и дипломатии, доктор юридических наук

*Д. Суфиева* – старший преподаватель сектора теории государства и права Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам

**FOUNDER: TASHKENT STATE UNIVERSITY OF LAW**

"Yurisprudensiya" – "Юриспруденция" – "Jurisprudence" legal scientific and practical journal was registered by the Press and Information Agency of Uzbekistan on December 22, 2020 with certificate No. 1140.

The journal is included in the list of journals of the Higher Attestation Commission at the Academy of Sciences of the Republic of Uzbekistan.

Copyright belongs to Tashkent State University of Law. All rights reserved. Use, distribution and reproduction of journal materials are carried out with the permission of the founder.

Agreed-upon price.

**Publication Officer:**
O. Choriev

**Editors:**
E. Mustafaev, E. Yarmolik, M. Sharifova, Kh. Yuldasheva, F. Usmonova, K. Abduvalieva

**Proofreader:**
M. Tursunov

**Technical editor:**
U. Sapaev

**Designer:**
D. Rajapov

**Editorial office address:**
100047. Tashkent city,
Sayilgoh street, 35.
Phone: (0371) 233-66-36 (1169)

**Website:** jurisprudence.tsul.uz
**E-mail:** lawjournal@tsul.uz

**Subscription index:** 1387.

**Certificate**
№ 174625, 29.11.2023.

The journal is submitted to the Printing house on 21.10.2026.
Paper size: A4. Cond.p.f: 11,6.
Units: 100. Order: № 110.

Published in the Printing house of Tashkent State University of Law.
100047. Tashkent city,
Sayilgoh street, 37.

**© Tashkent State University of Law**

**EDITORIAL BOARD**

**EDITOR-IN-CHIEF**

*Z. Esanova* – Deputy Rector for Scientific Affairs and Innovations of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

**DEPUTY EDITOR**

*J. Allayorov* – Director of the Graduate School of Legal Research of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law, Associate Professor

**EXECUTIVE EDITOR**

*N. Ramazonov* – Head of the Department of Uzbek Language and Literature of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

**MEMBERS OF THE EDITORIAL BOARD**

*J. Blum* – Professor of Law School of Boston College, Doctor of Law (Boston, USA)

*M. Vishovatiy* – Professor of the University of Gdańsk (Gdansk, Poland)

*M. Hayat* – Lecturer of the University of Muhammadiyah Malang (Indonesia)

*A. Khashimhonov* – First Deputy Rector for Youth Affairs and Spiritual and Educational Affairs of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

*A. Yakubov* – Executive Director of Origin Uzbekistan, Doctor of Law, Associate Professor

*M. Akhmedshaeva* – Professor of the Department of Theory of State and Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

*Kh. Khayitov* – Deputy of the Legislative Chamber of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law, Professor

*E. Egamberdiev* – Head of the Research Center of the Faculty of Interdisciplinary Studies of Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law, Associate Professor

*Sh. Ismoilov* – Head of the Department of Labor Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Associate Professor

*G. Uzakova* – Head of the Department of Environmental Law of the Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

*G. Yuldasheva* – Professor of the Department of International Law and Human Rights of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

*A. Yuldoshev* – Leading Research Fellow of the Research Center of the Faculty of Public Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Associate Professor

*R. Altiev* – Dean of the Faculty of Criminal Justice of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law, Acting Professor

*M. Kurbanov* – Acting Professor of the Department of Criminal Law, Criminology and Anti-Corruption of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

*S. Oripov* – Associate Professor of the Department of Law of Tashkent State Agrarian University, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

*F. Hamdamova* – Acting Associate Professor of the Department of International Law and Public Law of the University of World Economy and Diplomacy, Doctor of Law

*D. Sufieva* – Senior Lecturer of the Department of Theory of State and Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

# MUNDARIJA

12.00.02 – KONSTITUTSIYAVIY HUQUQ. MA'MURIY HUQUQ. MOLIYA VA BOJXONA HUQUQI

11 **RAXMANOV AKMAL ERGASHEVICH**
Insonning asosiy huquq va erkinliklarini ta'minlashda davlatning konstitutsiyaviy-huquqiy majburiyatlari: mazmuni, turlari va amalga oshirish mezonlari
22 **ABDURAYIMOV MUHAMMAD SUVANQUL O'G'LI**
Advokatlik faoliyatini raqamlashtirish va advokatlik sirini saqlash kafolatlari
30 **ALLAMBAYEV JAVLONBEK RUSTAMOVICH**
Bojxona organlarida ma'muriy huquqbuzarlik to'g'risidagi ishlarni yuritish tizimini takomillashtirish
38 **ASLONOVA NAFISA OLIMOVNA**
Tadbirkorlik subyektlarining halolligi prezumpsiyasi iqtisodiy huquqlarni sudda himoya qilishning protsessual kafolati sifatida

12.00.03 – FUQAROLIK HUQUQI. TADBIRKORLIK HUQUQI. OILA HUQUQI. XALQARO XUSUSIY HUQUQ

52 **TURDIALIYEV MUHAMMAD ALI PO'LATJON O'G'LI**
Sun'iy intellekt texnologiyalarining joriy etilishi munosabati bilan O'zbekiston Respublikasi bojxona qonunchiligini takomillashtirish istiqbollari
63 **KARIMOVA MADINA MIRZADJANOVNA, KAYUMOVA ASALYA SULTONMURODOVNA**
Venchur investitsiyalar hamda to'g'ridan to'g'ri investitsiyalar (private equity): huquqiy tartibot va shartnomaviy konstruksiyalardagi farqlar
74 **ABDUSAMATOV NURULLO QOBILJON O'G'LI**
Raqamli mulk fuqarolik huquqi obyekti sifatida

12.00.07 – SUD HOKIMIYATI. PROKUROR NAZORATI. HUQUQNI MUHOFAZA QILISH FAOLIYATINI TASHKIL ETISH. ADVOKATURA

82 **SOBITOVA UMIDAXON MUROD QIZI**
Sog'liqni saqlash sohasida korrupsiyaning oldini olishda prokuratura organlarining o'rni

12.00.08 – JINOYAT HUQUQI. JINOYAT-IJROIYA HUQUQI

92 **UTAYEV XUSNIDDIN XURRAMOVICH**
Raqamli muhitda mulkiy tajovuzlarni farqlashning jinoyat huquqiga oid mezonlari
101 **ABBOSOV MIRSULTON MIRSHAROF O'G'LI**
Sun'iy intellekt ishtirokida sodir etiladigan ayrim qilmishlarning obyektiv belgilari namoyon bo'lishi
110 **NEMATILLOYEV BAXROM VAXOBOVICH**
O'zbekiston jinoyat qonunchiligida "kiberjinoyat" tushunchasini takomillashtirishning nazariy-huquqiy asoslari

12.00.09 – JINOYAT PROTSESSI. KRIMINALISTIKA, TEZKOR-QIDIRUV HUQUQ VA SUD EKSPERTIZASI

116 **XALILOV AKRAM UTAMURODOVICH**
Sud ekspertizasi institutining huquq tizimidagi o‘rni va sohaviy qonunchilikdagi kolliziyalarni bartaraf etish masalalari
123 **NOSIROV AMIRXON BAHODIR O‘G‘LI**
Axborot texnologiyalaridan foydalanib sodir etilgan firibgarlik jinoyatida isbotlash predmetining kriminalistik jihatlari

12.00.10 – XALQARO HUQUQ

130 **YUNUSOV XAYDARALI MURATOVICH**
Xalqaro organlarga murojaat qilish huquqini ta’minlashning mintaqaviy mexanizmlari va tartib-taomillari
143 **MUSAYEV DJAMALIDDIN KAMALOVICH**
Giyohvandlik vositalarining noqonuniy muomalasiga qarshi kurashish: xalqaro-huquqiy hamkorlikni rivojlantirish tendensiyalari
154 **UMAROV RUSTAM ZULFUKAROVICH**
“Markaziy Osiyo – Xitoy” formati xalqaro-huquqiy tartibga solinishi: evolyutsiyasi, shartnomaviy-huquqiy bazasi va hamkorlikning institutsional mexanizmlari
166 **SAYFULLAYEVA MAHBUBA AZIM QIZI**
Xalqaro moliya markazlarida ingliz huquqini joriy etish va qo‘llash modellari: qiyosiy-huquqiy tahlil
174 **XUDAYBERGANOVA NIGINA TO‘LQIN QIZI**
Maxsus missiyalar institutining tarixiy rivojlanishi

HUQUQNI SOHALARARO TADQIQ ETISH

185 **XADJAYEVA SAODAT ANVAROVNA**
Yangi avlod ilmiy kadrlarini tayyorlashda zamonaviy huquqiy va institutsional mexanizmlar

# СОДЕРЖАНИЕ

12.00.02 – КОНСТИТУЦИОННОЕ ПРАВО. АДМИНИСТРАТИВНОЕ ПРАВО. ФИНАНСОВОЕ И ТАМОЖЕННОЕ ПРАВО

11 **РАХМАНОВ АКМАЛ ЭРГАШЕВИЧ**
Конституционно-правовые обязанности государства по обеспечению основных прав и свобод человека: содержание, виды и критерии реализации

22 **АБДУРАЙИМОВ МУХАММАД СУВАНКУЛ УГЛИ**
Цифровизация адвокатской деятельности и гарантии сохранения адвокатской тайны

30 **АЛЛАМБАЕВ ЖАВЛОНБЕК РУСТАМОВИЧ**
Совершенствование системы производства по делам об административных правонарушениях в таможенных органах

38 **АСЛОНОВА НАФИСА ОЛИМОВНА**
Презумпция добросовестности субъектов предпринимательства как процессуальная гарантия судебной защиты экономических прав

12.00.03 – ГРАЖДАНСКОЕ ПРАВО. ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЕ ПРАВО. СЕМЕЙНОЕ ПРАВО. МЕЖДУНАРОДНОЕ ЧАСТНОЕ ПРАВО

52 **ТУРДИАЛИЕВ МУХАММАД АЛИ ПУЛАТЖОН УГЛИ**
Перспективы совершенствования таможенного законодательства Республики Узбекистан в связи с внедрением технологий искусственного интеллекта

63 **КАРИМОВА МАДИНА МИРЗАДЖАНОВНА, КАЮМОВА АСАЛЯ СУЛТОНМУРОДОВНА**
Венчурные и прямые инвестиции (private equity): сравнительный анализ правового регулирования и договорных конструкций

74 **АБДУСАМАТОВ НУРУЛЛО КОБИЛЖОН УГЛИ**
Цифровое имущество как объект гражданских прав

12.00.07 – СУДЕБНАЯ ВЛАСТЬ. ПРОКУРОРСКИЙ НАДЗОР. ОРГАНИЗАЦИЯ ПРАВООХРАНИТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ. АДВОКАТУРА

82 **СОБИТОВА УМИДАХОН МУРОД КИЗИ**
Роль прокуратуры в предупреждении коррупции в сфере здравоохранения

12.00.08 – УГОЛОВНОЕ ПРАВО. УГОЛОВНО-ИСПОЛНИТЕЛЬНОЕ ПРАВО

92 **УТАЕВ ХУСНИДДИН ХУРРАМОВИЧ**
Уголовно-правовые критерии разграничения имущественных посягательств в цифровой среде

101 **АББОСОВ МИРСУЛТОН МИРШАРОФ УГЛИ**
Проявление объективных признаков отдельных деяний, совершаемых с участием искусственного интеллекта

110 **НЕМАТИЛЛОЕВ БАХРОМ ВАХОБОВИЧ**
Теоретико-правовые основы совершенствования понятия «киберпреступление» в уголовном законодательстве Узбекистана

## 12.00.09 – УГОЛОВНЫЙ ПРОЦЕСС. КРИМИНАЛИСТИКА, ОПЕРАТИВНО-РОЗЫСКНОЕ ПРАВО И СУДЕБНАЯ ЭКСПЕРТИЗА

116 **ХАЛИЛОВ АКРАМ УТАМУРОДОВИЧ**
Место института судебной экспертизы в системе права и вопросы устранения коллизий в отраслевом законодательстве
123 **НОСИРОВ АМИРХОН БАХОДИР УГЛИ**
Криминалистические аспекты предмета доказывания по делам о мошенничестве, совершённом с использованием информационных технологий

## 12.00.10 – МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО

130 **ЮНУСОВ ХАЙДАРАЛИ МУРАТОВИЧ**
Региональные механизмы и процедуры обеспечения права на обращение в международные органы
143 **МУСАЕВ ДЖАМАЛИДДИН КАМАЛОВИЧ**
Борьба с незаконным оборотом наркотических средств: тенденции развития международно-правового сотрудничества
154 **УМАРОВ РУСТАМ ЗУЛЬФУКАРОВИЧ**
Международно-правовое регулирование формата «Центральная Азия – Китай»: эволюция, договорно-правовая база и институциональные механизмы сотрудничества
166 **САЙФУЛЛАЕВА МАХБУБА АЗИМ КИЗИ**
Модели внедрения и применения английского права в международных финансовых центрах: сравнительно-правовой анализ
174 **ХУДАЙБЕРГАНОВА НИГИНА ТУЛКИН КИЗИ**
Историческое развитие института специальных миссий

## МЕЖОТРАСЛЕВОЕ ИЗУЧЕНИЕ ПРАВА

185 **ХАДЖАЕВА САОДАТ АНВАРОВНА**
Современные правовые и институциональные механизмы подготовки научных кадров нового поколения

# CONTENTS

12.00.02 – CONSTITUTIONAL LAW. ADMINISTRATIVE LAW. FINANCIAL AND CUSTOMS LAW

11 **RAKHMANOV AKMAL ERGASHEVICH**
Constitutional-legal obligations of the state in ensuring fundamental human rights and freedoms: content, types, and criteria for implementation
22 **ABDURAYIMOV MUKHAMMAD SUVANKUL UGLI**
Digitalization of advocacy activities and guarantees for maintaining advocacy confidentiality
30 **ALLAMBAEV JAVLONBEK RUSTAMOVICH**
Improving the system of administrative offense proceedings in customs authorities
38 **ASLONOVA NAFISA OLIMOVNA**
The presumption of good faith of business entities as a procedural guarantee for the judicial protection of economic rights

12.00.03 – CIVIL LAW. BUSINESS LAW. FAMILY LAW. INTERNATIONAL PRIVATE LAW

52 **TURDIALIEV MUHAMMAD ALI PULATJON UGLI**
Prospects for improving the customs legislation of the Republic of Uzbekistan in connection with the introduction of artificial intelligence technologies
63 **KARIMOVA MADINA MIRZADJANOVNA, KAYUMOVA ASALYA SULTONMURODOVNA**
Venture capital investments vs private equity: differences in legal regulation and contractual structures
74 **ABDUSAMATOV NURULLO KOBILJON UGLI**
Digital property as an object of civil rights

12.00.07 – JUDICIAL BRANCH. PROSECUTOR'S CONTROL. ORGANIZATION OF LAW ENFORCEMENT. ADVOCACY

82 **SOBITOVA UMIDAKHON MUROD KIZI**
The role of the prosecutor's office in preventing corruption in the healthcare sector

12.00.08 – CRIMINAL LAW. CRIMINAL-EXECUTIVE LAW

92 **UTAEV KHUSNIDDIN KHURRAMOVICH**
Criminal law criteria for differentiating property offences in the digital environment
101 **ABBOSOV MIRSULTON MIRSHAROF UGLI**
Manifestation of the objective elements of certain acts committed with the participation of artificial intelligence
110 **NEMATILLOEV BAKHROM VAXOBOVICH**
Theoretical and legal foundations for refining the concept of "cybercrime" in the criminal legislation of Uzbekistan

## 12.00.09 – CRIMINAL PROCEEDINGS. FORENSICS, INVESTIGATIVE LAW AND FORENSIC EXPERTISE

116 **KHALILOV AKRAM UTAMURODOVICH**
The place of the institute of forensic examination in the legal system and issues of eliminating collisions in sectoral legislation
123 **NOSIROV AMIRKHON BAHODIR UGLI**
Forensic aspects of the subject of proof in fraud crimes committed using information technologies

## 12.00.10 – INTERNATIONAL LAW

130 **YUNUSOV KHAYDARALI MURATOVICH**
Regional mechanisms and procedures for ensuring the right to apply to international bodies
143 **MUSAEV DJAMALIDDIN KAMALOVICH**
Combating illicit drug trafficking: trends in the development of international legal cooperation
154 **UMAROV RUSTAM ZULFUKAROVICH**
International legal regulation of the “Central Asia–China” format: evolution, treaty framework, and institutional mechanisms of cooperation
166 **SAYFULLAEVA MAHBUBA AZIM KIZI**
Models for the introduction and application of english law in international financial centres: a comparative legal analysis
174 **KHUDAYBERGANOVA NIGINA TULQIN KIZI**
Historical development of the institution of special missions

## INTERDISCIPLINARY STUDY OF LAW

185 **KHADJAEVA SAODAT ANVAROVNA**
Modern legal and institutional mechanisms for training a new generation of researchers

Kelib tushgan / Получено / Received: 10.08.2026
Qabul qilingan / Принято / Accepted: 07.10.2026
Nashr etilgan / Опубликовано / Published: 21.10.2026

**DOI: https://dx.doi.org/10.51788/tsul.jurisprudence.65003**
**UDC: 342.9:339.543(045)(575.1)**

# BOJXONA ORGANLARIDA MA'MURIY HUQUQBUZARLIK TO'G'RISIDAGI ISHLARNI YURITISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH

**Allambayev Javlonbek Rustamovich,**
O'zbekiston Respublikasi Bojxona qo'mitasining Bojxona instituti o'qituvchisi
ORCID: https://orcid.org/0009-0001-0426-165X
e-mail: javlon9222@gmail.com

***Annotatsiya.*** *Mazkur maqolada ma'muriy huquqbuzarlik to'g'risidagi ishlarni yuritish tizimi va bojxona organlarida ma'muriy huquqbuzarlik to'g'risidagi ishlarni yuritish tizimining nazariy va amaliy masalalari, bojxona sohasiga oid ma'muriy huquqbuzarliklar sodir etish xarakteriga ko'ra, tovarlar va transport vositalarining bojxona chegarasidan o'tkazilishi bilan bog'liq ma'muriy huquqbuzarliklar, bojxona nazorati, rejimlari va rasmiylashtiruvi bilan bog'liq ma'muriy huquqbuzarliklar, bojxona to'lovlari bilan bog'liq ma'muriy huquqbuzarliklar yoritib berilgan. Bundan tashqari, ma'muriy huquqbuzarlik sodir etilganligini tasdiqlovchi dalillarni olish, yig'ish amaliyoti, shu bilan birga, bojxona organlari tomonidan yuritiladigan ishlar mazmuni hamda ayrim rivojlangan xorijiy davlatlar tajribasi va qonunchilik tahlili yuzasidan ma'lumotlar keltirilib, ushbu tartib va qoidalar orqali milliy qonunchilikni takomillashtirish yuzasidan taklif va tavsiyalar berilgan.*

***Kalit so'zlar:*** *ma'muriy huquqbuzarlik, ma'muriy ish yuritish, bojxona organlari, ma'muriy javobgarlik, raqamlashtirish, elektron bayonnoma, elektron dalillar, protsessual kafolatlar*

## СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМЫ ПРОИЗВОДСТВА ПО ДЕЛАМ ОБ АДМИНИСТРАТИВНЫХ ПРАВОНАРУШЕНИЯХ В ТАМОЖЕННЫХ ОРГАНАХ

**Алламбаев Жавлонбек Рустамович,**
преподаватель Таможенного института
Таможенного комитета Республики Узбекистан

***Аннотация.*** *В статье рассматриваются теоретические и практические вопросы системы производства по делам об административных правонарушениях в целом и в таможенных органах в частности. Обоснована классификация административных правонарушений в таможенной сфере по характеру их совершения на следующие виды: правонарушения, связанные с перемещением товаров и транспортных средств через таможенную границу; правонарушения, связанные с таможенным контролем, таможенными режимами и таможенным оформлением; правонарушения, связанные с таможенными платежами. Рассмотрены практика получения и собирания доказательств, подтверждающих факт совершения административного правонарушения, содержание дел, производство по которым осуществляется таможенными органами, а также опыт и законодательство отдельных развитых зарубежных государств. На основе анализа соответствующих процедур и правил сформулированы предложения и рекомендации по совершенствованию национального законодательства.*

***Ключевые слова:*** *административное правонарушение, административное производство, таможенные органы, административная ответственность, цифровизация, электронный протокол, электронные доказательства, процессуальные гарантии*

# IMPROVING THE SYSTEM OF ADMINISTRATIVE OFFENSE PROCEEDINGS IN CUSTOMS AUTHORITIES

**Allambaev Javlonbek Rustamovich,**
Lecturer at the Customs Institute of the Customs,
Committee of the Republic of Uzbekistan

***Abstract.*** *This article examines the theoretical and practical aspects of the system of administrative offense proceedings, with particular emphasis on proceedings conducted by customs authorities. It substantiates the classification of administrative offenses in the customs sphere according to the nature of their commission into several categories: offenses related to the movement of goods and vehicles across the customs border; offenses involving customs control, customs regimes, and customs clearance procedures; and offenses related to customs payments. Furthermore, the article explores practices for obtaining and collecting evidence of administrative offenses, examines the substance and procedural aspects of cases handled by customs authorities, and analyzes the legislation and practices of selected developed foreign countries. Based on this comparative analysis, proposals and recommendations are formulated to improve national legislation by incorporating relevant foreign practices and procedural mechanisms.*

***Keywords:*** *administrative offense, administrative proceedings, customs authorities, administrative liability, digitalization, electronic offense report, electronic evidence, procedural safeguards*

## Kirish

O‘zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishgach, fuqarolarning huquq va erkinliklarini, mulkini hamda jamoat tartibini himoya qilish maqsadida ma’muriy javobgarlik to‘g‘risidagi qonunchilik takomillashtirildi. Ma’muriy qonunchilikni takomillashtirishdan maqsad tinchlikni saqlash, fuqarolarning qonunlarga rioya qilishini ta’minlash bilan bir qatorda fuqarolarning huquq va erkinliklarini huquqiy ta’minlashdir.

Asosiy qonunimiz – Konstitutsiyaning 15-moddasida O‘zbekiston Respublikasida O‘zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi va qonunlarining ustunligi so‘zsiz tan olinadi. Davlat, uning organlari, mansabdor shaxslar, jamoat birlashmalari, fuqarolar konstitutsiya va qonunlarga muvofiq ish ko‘radilar deb mustahkamlab qo‘yilgan.

Jamiyatda qonuniylik va huquqiy tartibot o‘rnatilmasa, shaxsning huquq va erkinliklari qat’iy intizom, ichki uyushqoqlik va mas’uliyat jihatidan ustuvor bo‘lmasa, qonunlar va milliy an’analar, urf-odatlar, umuminsoniy qadriyatlar hurmat qilinmasa, demokratik huquqiy davlatni barpo etib bo‘lmaydi.

Ma’muriy huquqbuzarlik to‘g‘risidagi ishlarni yuritishga oid asosiy normativ-huquqiy hujjat – O‘zbekiston Respublikasining Ma’muriy javobgarlik to‘g‘risidagi kodeksidir (bundan keyin matnda MJtK deb yuritiladi). O‘zbekiston Respublikasining MJtK qanday harakat yoki harakatsizlik ma’muriy huquqbuzarlik hisoblanishini, ma’muriy huquqbuzarlikni sodir etgan shaxsga nisbatan qaysi organ (mansabdor shaxs) tomonidan qay tartibda qanaqa ma’muriy jazo qo‘llanishi va ijro etilishini belgilaydi.

Shuning uchun O‘zbekiston Respublikasining MJtKning 15-moddasida “Ma’muriy huquqbuzarlik deganda qonunchilikka binoan ma’muriy javobgarlikka tortish nazarda tutilgan, shaxsga, fuqarolarning huquqlari va

erkinliklariga, mulkchilikka, davlat va jamoat tartibiga, tabiiy muhitga tajovuz qiluvchi g‘ayrihuquqiy, aybli (qasddan yoki ehtiyotsizlik orqasida) sodir etilgan harakat yoki harakatsizlik tushuniladi” deb belgilangan.

Huquqiy davlat qurish jarayonida davlat boshqaruvi organlarining, jumladan, bojxona organlarining ma’muriy-yurisdiksion faoliyatini takomillashtirish masalasi alohida dolzarblik kasb etadi. Bu borada, eng avvalo, “ma’muriy huquqbuzarlik to‘g‘risidagi ishlarni yuritish” tushunchasining mazmun-mohiyatini ilmiy jihatdan ochib berish zarurati yuzaga keladi.

**Asosiy qism**

Ma’muriy huquqbuzarlik to‘g‘risidagi ishlarni yuritish – ma’muriy protsess tarkibidagi ma’muriy yurisdiksiyaviy faoliyatning alohida turi bo‘lib, ma’muriy huquqbuzarlik to‘g‘risidagi ishlarni qo‘zg‘atish, ularni ko‘rib chiqish hamda ishni tugatishgacha bo‘lgan harakatlar majmuyidan iborat (Khamedov & Mukhamedov, 2017).

Lekin ayrim rus olimlari, jumladan, D.N. Baxrax ma’muriy javobgarlikni davlat majburlov chorasining alohida turi sifatida ta’riflab, ishlarni yuritishni uning protsessual shakli, ya’ni javobgarlikni amalga oshirishning operativ va nisbatan soddalashtirilgan tartibi sifatida ko‘rsatadi (Bakhrakh, 2000).

Y.M. Kozlov (1999) esa ma’muriy huquqbuzarlik to‘g‘risidagi ishlarni yuritishni davlat boshqaruvi funksiyalarini amalga oshirishning tarkibiy qismi, boshqaruvchi subyektning boshqariluvchi obyektga nisbatan qo‘llaydigan ta’sir vositalaridan biri deb hisoblaydi.

N.G. Salisheva ma’muriy jarayon nazariyasining asoschilaridan biri sifatida, ishlarni yuritishni to‘rt bosqichli (ishni qo‘zg‘atish, tayyorlash va ko‘rib chiqish, qaror qabul qilish, ijro etish) protsessual faoliyat sifatida ta’riflaydi va uni davlat boshqaruvining muhim kafolati deb hisoblaydi (Salishcheva, 1964).

Ushbu olimlarning fikrlarini o‘rgangan holda, biz ma’muriy huquqbuzarlik to‘g‘risidagi ishlarni yuritish deb – vakolatli davlat organlari (mansabdor shaxslari) tomonidan ma’muriy huquqbuzarlik sodir etilganligi to‘g‘risidagi ma’lumotlarni aniqlash va ishni qo‘zg‘atishdan tortib, uning holatlarini har tomonlama, to‘liq va obyektiv ravishda tekshirish, zarur dalillarni to‘plash hamda baholash, huquqbuzarlik tarkibini qonunda belgilangan tartibda yuridik jihatdan baholash (malakalash), shaxsning himoya huquqi va boshqa protsessual kafolatlarini ta’minlagan holda ish yuzasidan asosli va qonuniy qaror qabul qilish, shuningdek, qabul qilingan qarorni ijro etish hamda unga shikoyat qilish bilan bog‘liq, qonun bilan qat’iy belgilangan protsessual harakatlar majmuyi deb ta’riflashni lozim deb hisoblaymiz.

Ma’muriy huquqbuzarlik to‘g‘risidagi ishlarni yuritish vazifalari: har bir ishning holatini o‘z vaqtida, har tomonlama, to‘la va obyektiv ravishda aniqlab chiqishdan, bu ishni qonunchilikka muvofiq holda hal etishdan, chiqarilgan qarorning ijrosini ta’minlashdan, shuningdek, ma’muriy huquqbuzarlik sodir etish sabablari va bunga olib kelgan shart-sharoitlarni aniqlashdan, huquqbuzarliklarning oldini olishdan, fuqarolarni O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi va qonunlariga rioya etish ruhida tarbiyalashdan, qonuniylikni mustahkamlashdan iboratdir (Republic of Uzbekistan, 2026).

Ma’muriy huquqbuzarlik to‘g‘risidagi ishlarni yuritish tartibi davlat boshqaruvi tizimida qonuniylikni ta’minlash, huquqbuzarliklarni tezkor aniqlash va ularga nisbatan adolatli chora ko‘rishning muhim protsessual mexanizmlaridan biri hisoblanadi.

Endilikda, bojxona sohasidagi ma’muriy huquqbuzarliklar deganda, O‘zbekiston Respublikasining MJtK bilan javobgarlik belgilangan bojxona organlari faoliyati bilan bog‘liq huquqbuzarliklar tushuniladi.

Ma’muriy javobgarlik to‘g‘risidagi kodeksning 227-, $227^{1}$–$227^{27}$ moddalarida bojxona qonunchiligi buzilishi uchun ma’muriy javobgarlikni belgilovchi normalar ko‘rsatib

o‘tilgan. Mazkur qoidabuzarliklar bojxona chegarasini kesib o‘tish, bojxona rasmiylashtiruvi hamda bojxona to‘lovlarini undirish bilan bog‘liq jarayonlarda kelib chiqadi.

Darsliklarda bojxona sohasiga oid ma’muriy huquqbuzarliklar sodir etish xarakteriga ko‘ra quyidagicha tasniflangan:

1. Tovarlar va transport vositalarining bojxona chegarasidan o‘tkazilishi bilan bog‘liq ma’muriy huquqbuzarliklar – Bojxona kodeksida va boshqa qonun hujjatlarida belgilangan tovarlar va transport vositalarining bojxona chegarasidan o‘tkazilishi bilan bog‘liq tartib va qoidalarga aybli g‘ayrihuquqiy rioya etmaslikdir.

2. Bojxona nazorati, rejimlari va rasmiylashtiruvi bilan bog‘liq ma’muriy huquqbuzarliklar – Bojxona kodeksi va boshqa qonun hujjatlarida belgilangan bojxona nazorati va rasmiylashtiruvi bilan bog‘liq tartib va qoidalarga aybli g‘ayrihuquqiy rioya etmaslikda ifodalanadi.

3. Bojxona to‘lovlari bilan bog‘liq ma’muriy huquqbuzarliklar – Bojxona kodeksi va boshqa qonun hujjatlarida belgilangan bojxona to‘lovlari bilan bog‘liq tartib va qoidalarga aybli g‘ayrihuquqiy rioya etmaslikdir (Achilov et al., 2023).

Bojxona sohasidagi ma’muriy huquqbuzarlik to‘g‘risidagi ishlarni yuritish – ma’muriy protsess tarkibidagi ma’muriy yurisdiksiyaviy faoliyatning alohida turi bo‘lib, ma’muriy huquqbuzarlik to‘g‘risidagi ishlarni qo‘zg‘atish, ish bo‘yicha dalillar to‘plash, protsessual hujjatlar tuzish, ularni ko‘rib chiqish hamda ishni tugatishgacha bo‘lgan harakatlar majmuyidan iborat.

O‘zbekiston Respublikasi MJtKda havola qiluvchi normalar qo‘llangan bo‘lib, ular ayrim masalalarni boshqa qonun hujjatlariga yoki normalarga murojaat qilishni nazarda tutadi. Jumladan, bojxona sohasidagi ma’muriy huquqbuzarliklar bojxona kodeksi va boshqa normativ huquqiy hujjatlarga yo‘naltiradi. Shuning uchun bojxona organlarida ma’muriy huquqbuzarliklarni yuritish jarayonida bojxona qoidalarini chuqur bilish lozim va qaysi harakatni buzganlik uchun qanday javobgarlik belgilanganligini bilish mumkin. Hozirda moddiy tovar boyliklari hamda zararlar bilan bog‘liq bo‘lmagan (formal tarkibli) huquqbuzarliklarni soddalashtirilgan tartibda yuritish va ko‘rib chiqishni zamonning o‘zi taqozo qilmoqda.

Ma’muriy huquqbuzarlik to‘g‘risidagi ishlarni tahlil qilganimizda 2026-yil birinchi yarim yilligida 363 259 ta (2025-yilda 690 879 ta) ishlar sudlar tomonidan ko‘rib chiqilib, 222 318 ta (368 003) ishga jarima jazosi tayinlanganligini ko‘rish mumkin (Supreme Court of the Republic of Uzbekistan, n.d.).

Shu bilan birgalikda, davlat bojxona xizmati organlari tomonidan 2026-yil birinchi yarim yilligida 26 977 ta bojxona qonun buzilishi bilan bog‘liq huquqbuzarliklar aniqlangan bo‘lib, 25 387 ta holat yuzasidan ma’muriy ishlar yuritilgan (Customs Committee under the Ministry of Economy and Finance of the Republic of Uzbekistan, n.d.).

O‘zbekiston Respublikasining ma’muriy javobgarlik to‘g‘risidagi qonunchiligi mazkur sohada muayyan huquqiy asoslarni belgilab bergan bo‘lsa-da, amaliyotda ish yuritish jarayonida ortiqcha qog‘ozbozlik, xolis, guvoh, tarjimonlarni jalb qilish bilan bog‘liq muammolar, dalillarni tekshirishdagi tashkiliy qiyinchiliklar hamda sudlarda ishlarni ko‘rib chiqish tartibining samaradorligi bilan bog‘liq ayrim masalalar saqlanib qolmoqda. Shu bois mazkur sohani rivojlantirishda ilmiy asoslangan islohot takliflarini ishlab chiqish dolzarb hisoblanadi.

Avvalo, ma’muriy huquqbuzarlik ishlarini yuritishda ortiqcha qog‘ozbozlikni qisqartirish masalasiga e’tibor qaratish zarur. Amaldagi tartibga ko‘ra, huquqbuzarlik holati aniqlanganidan so‘ng bayonnoma tuzish, guvohlarning tushuntirish xatlari, dalillarni rasmiylashtirish, protsessual hujjatlarni tayyorlash kabi bir qator hujjatlar qog‘oz shaklida rasmiylashtiriladi. Bu esa ish yuritish jarayonini sekinlashtirishga hamda

inson omili bilan bog‘liq xatolar ehtimolining ortishiga olib keladi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 20-apreldagi “Davlat xizmatlari ko‘rsatishni soddalashtirish, byurokratik to‘siqlarni qisqartirish hamda davlat xizmatlari ko‘rsatish milliy tizimini rivojlantirishning qo‘shimcha chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PF–113-son Farmoni asosida respublikada davlat xizmatlarini ko‘rsatishda byurokratizm, sansalorlik va boshqa ma’muriy to‘siqlarni bartaraf etish, eskirgan va zamon talablariga mos kelmaydigan tartib-taomillarni tubdan qisqartirishga qaratilgan tizimli ishlar amalga oshirilmoqda.

*Jumladan, aholi va tadbirkorlik subyektlaridan 73 turdagi ma’lumotnoma va hujjatlarni taqdim etish talabi bekor qilinib, ushbu ma’lumotlarni davlat organlari tomonidan “Elektron hukumat” tizimining idoralararo integratsiyalashuv platformasi orqali olish tartibi joriy etildi.*

Shu bilan birga, ma’muriy huquqbuzarlik to‘g‘risidagi ishlarni yuritish va ko‘rib chiqish vakolatiga ega bo‘lgan davlat organlarining axborot tizimlari va ma’lumotlar bazalarini Yagona billing tizimiga bosqichma-bosqich integratsiya qilish ishlari belgilandi.

Shu nuqtayi nazardan, ilmiy adabiyotlarda ma’muriy protsessni raqamlashtirish orqali protsessual harakatlarni avtomatlashtirish samarali yechim sifatida baholanadi.

Yevropa Ittifoqi davlatlarida ma’muriy huquqbuzarlik ishlarini yuritishda elektron platformalardan foydalanish amaliyoti *European Commission* raqamlashtirish siyosati hamda *European Union Agency for Law Enforcement Cooperation (Europol)* hisobotlarida qayd etilganidek, huquqbuzarliklarni foto va videofiksatsiya qilish, elektron bayonnomalarni shakllantirish hamda ma’lumotlarni yagona axborot tizimlarida saqlash mexanizmlari orqali amalga oshiriladi (European Commission, 2021). O‘zbekistonda ham ma’muriy ish yuritishni bosqichma-bosqich elektron formatga o‘tkazish, elektron bayonnoma va elektron dalillar bazasini joriy etish orqali ortiqcha qog‘ozbozlikni sezilarli darajada kamaytirish mumkin.

Ikkinchidan, ma’muriy huquqbuzarlik holatlarini qayd etishda xolis guvohlarni jalb qilish amaliyotidir. Amaldagi tartibga ko‘ra, ayrim protsessual harakatlarni amalga oshirishda ikki nafar xolis va guvoh ishtirok etishi talab qilinadi. Biroq amaliyotda xolis guvohlarni topish, ularning shaxsini aniqlash va ulardan tushuntirish xatlari olish muayyan vaqt va tashkiliy resurslarni talab qiladi. Shu sababli qator davlatlarda mazkur institutni texnologik vositalar bilan almashtirish amaliyoti shakllangan. Masalan, “Germaniya va Finlyandiya kabi davlatlarda protsessual harakatlarni audio- va videoyozuv orqali qayd etish *Strafprozessordnung* hamda Finlyandiya protsessual qonunchiligi normalarida nazarda tutilgan bo‘lib, *Council of Europe va European Commission* materiallarida qayd etilganidek, mazkur vositalar inson omili ta’sirini kamaytirish va protsessual harakatlarning xolisligini ta’minlashda samarali instrument sifatida baholanadi” (Federal Republic of Germany, 2022; Council of Europe, 2019).

Shu nuqtayi nazardan, O‘zbekiston qonunchiligida ayrim protsessual harakatlar bo‘yicha xolis va guvohlar ishtirokini majburiy talab sifatida belgilash o‘rniga, ularni videoyozuv yoki elektron bayonnomalashtirish bilan almashtirish imkoniyatini nazarda tutish maqsadga muvofiq.

Qozog‘iston Respublikasi Ma’muriy huquqbuzarlik to‘g‘risidagi kodeksining 754-moddasida guvoh, 755-moddasida xolislarning huquq va majburiyatlari ko‘rsatilgan. Ushbu qonunlarni tahlil qilib aytish mumkinki, milliy qonunchiligimizda xolis va guvohning huquq va majburiyatlarini aniq va kengroq talqin qilish lozim (Republic of Kazakhstan, 2014).

Jumladan, O‘zbekiston Respublikasi MJtKning 298-moddasini quyidagicha yangi tahrirda qabul qilish lozim. *“Guvoh ish uchun ahamiyatli bo‘lgan holatlardan xabardor*

*bo‘lishi mumkin bo‘lgan har qanday shaxs, agar qonunda boshqacha qoida nazarda tutilgan bo‘lmasa, ma’muriy huquqbuzarlik to‘g‘risidagi ish bo‘yicha guvoh sifatida chaqirilishi mumkin. Guvoh quyidagi huquqlarga ega: o‘ziga, turmush o‘rtog‘iga yoki yaqin qarindoshlariga qarshi ko‘rsatma berishdan bosh tortish; o‘z ko‘rsatuvlarining tegishli bayonnomaga kiritilishining to‘g‘riligi haqida bayonotlar va mulohazalar bildirish; ishni ko‘rib chiqish paytida o‘z ona tilida gapirish va tarjimonning bepul yordamidan foydalanish. Guvoh ma’muriy huquqbuzarlik ishini ko‘rib chiqayotgan sudya, organ (mansabdor shaxs) tomonidan chaqirilganda hozir bo‘lishi, ish bo‘yicha bilganlarining barchasini to‘g‘ri bayon qilishi va berilgan savollarga javob berishi, shuningdek, tegishli bayonnomada o‘z ko‘rsatuvlarining to‘g‘ri yozib qo‘yilganligini o‘z imzosi bilan tasdiqlashi shart. Guvoh ma’muriy huquqbuzarlik to‘g‘risidagi ishlarni ko‘rib chiqish vakolatiga ega organga (mansabdor shaxsga) ko‘rsatma berishdan bo‘yin tovlagani yoki undan bosh tortgani, ataylab yolg‘on ko‘rsatma bergani uchun ma’muriy javobgarlik va sudda ushbu harakatlarni sodir etgani uchun jinoiy javobgarlik haqida ogohlantiriladi. Agar guvoh ma’muriy huquqbuzarlik to‘g‘risidagi ishni yuritayotgan sudya, organ (mansabdor shaxs) tomonidan chaqirilganda kelmasa, u sudya, organ (mansabdor shaxs)ning qarori asosida ichki ishlar organi tomonidan olib kelinishi mumkin. O‘n to‘rt yoshga to‘lmagan voyaga yetmagan guvohni so‘roq qilishda o‘qituvchi yoki psixologning ishtiroki majburiydir. Zarur bo‘lganda, so‘roq guvohning qonuniy vakili ishtirokida o‘tkaziladi”.*

O‘zbekiston Respublikasi MJtKga yangi 298[1]-moddani kiritish lozim: “*Xolislar. Ushbu Kodeksda nazarda tutilgan hollarda, ishning natijasidan manfaatdor bo‘lmagan va o‘z ishtirokida sodir bo‘layotgan harakatlarni to‘liq va to‘g‘ri idrok eta oladigan, voyaga yetgan shaxs xolis sifatida chaqiriladi. Xolisning ma’muriy huquqbuzarlik to‘g‘risidagi ish yuritishda ishtiroki shaxsiy ko‘rik, transport vositalari va buyumlarni ko‘zdan kechirish, jismoniy shaxsning qo‘lida bo‘lgan hujjatlar va buyumlarni olib qo‘yish, binolarni va mol-mulkni tekshirish, hujjatlar va mol-mulkni olib qo‘yish to‘g‘risidagi bayonnomalarda aks ettiriladi. Xolis guvoh ma’muriy huquqbuzarlik to‘g‘risidagi ishni yuritayotgan mansabdor shaxsning chaqiruviga binoan hozir bo‘lishi, ushbu ish bo‘yicha sud majlisida ishtirok etishi va tegishli bayonnomada o‘z ishtirokida amalga oshirilgan harakatlar faktini, ularning mazmuni va natijalarini o‘z imzosi bilan tasdiqlashi shart. Xolis bajarilayotgan harakatga oid bayonotlar va mulohazalar bildirish huquqiga ega, ular bayonnomaga kiritilishi kerak. Xolislar qatnashtirish imkoniyati bo‘lmagan vaziyatlarda videoyozuv orqali qayd etilishi mumkin”.*

O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2021-yil 8-iyuldagi “Ma’muriy huquqbuzarliklar to‘g‘risidagi ishlarni yuritishning elektron tizimini joriy etish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar haqida”gi 431-son qarori bilan “E-ma’muriy ish” tizimi amaliyotga joriy etildi. Ushbu axborot dasturi orqali huquqbuzarlik sodir etilgan holat yuzasidan ma’muriy ish hujjatlarini elektron tarzda rasmiylashtirish va shakllantirish, vakolatli organga elektron yuborish hamda huquqbuzarlik sodir etgan shaxs, jabrlanuvchi, guvoh va xolislar to‘g‘risidagi ma’lumotlarni to‘plash, umumlashtirish, saqlash, tahlil qilish, shuningdek, vakolatli organlar o‘rtasida idoralararo axborot almashishning yagona markazlashtirilgan elektron tizimi hisoblanadi.

Mazkur axborot dasturiga ma’muriy ishlarni qo‘zg‘atish, ko‘rib chiqish va bayonnoma tuzishga vakolatga ega davlat organlari tomonidan ma’lumotlar kiritiladi. Hozirda vakolatli organlar soni 48 taga yetgan.

Vakolatli organlar tomonidan huquqbuzar, jabrlanuvchi, guvoh va xolislar to‘g‘risidagi ma’lumotlarni sudga yuborish, shuningdek, sudda ishni ko‘rish bilan bog‘liq ma’lumot almashinuvi faqat “E-ma’muriy

ish" tizimi orqali amalga oshiriladi. Ma'muriy huquqbuzarlik to'g'risidagi ishning qog'oz nusxasi skanerlanib, elektron fayl qilib joylashtiriladi.

Ma'muriy huquqbuzarlik ishlarida dalillarni yig'ish va tekshirish mexanizmini takomillashtirish ham muhim ahamiyatga ega. Amaliyotda dalillar asosan huquqni muhofaza qiluvchi organ xodimlari tomonidan yig'iladi va keyinchalik sud tomonidan baholanadi. Biroq dalillarning ishonchliligini tekshirish jarayoni ba'zan murakkab va vaqt talab qiluvchi jarayonga aylanadi. Xorijiy davlatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, dalillarning yagona elektron reyestrini joriy etish mazkur muammoni hal qilishda samarali mexanizm hisoblanadi.

"Kanada va Niderlandiyada ma'muriy hamda jinoiy ishlarda yig'ilgan dalillar raqamli platformalarda saqlanib, *Royal Canadian Mounted Police va Netherlands Council for the Judiciary* tizimlari orqali vakolatli organlar va sudlar tomonidan tekshiriladi. *European Commission hamda Council of Europe* materiallarida qayd etilganidek, bunday yondashuv dalillarning o'zgarmasligi, shaffofligi va ishonchliligini ta'minlaydi" (Royal Canadian Mounted Police, 2020).

Xitoyda bojxona qoidabuzilishlari bo'yicha ishlar asosan davlat bojxona organi – Xitoy Xalq Respublikasining Bosh bojxona boshqarmasi tomonidan yuritiladi. Ushbu tizim "Customs Administrative Penalty Implementation Regulations" hamda Xitoy Bojxona qonuni asosida amal qiladi (General Administration of Customs of the People's Republic of China, n.d.). Xitoy tajribasida ish yuritishning asosiy xususiyati – huquqbuzarliklarni aniqlashda avtomatlashtirilgan axborot tizimlaridan foydalanishdir. Bojxona deklaratsiyalari, yuk hujjatlari va logistika ma'lumotlari maxsus elektron platforma orqali tahlil qilinadi. Xavflarni boshqarish algoritmlari orqali shubhali operatsiyalar avtomatik tarzda aniqlanadi va tekshiruvga yuboriladi. Agar qoidabuzarlik aniqlansa, bojxona organi tomonidan ma'muriy ish qo'zg'atiladi, dalillar yig'iladi va qaror qabul qilinadi. Ilmiy tadqiqotlarda qayd etilishicha, Xitoyda bojxona ishlarining katta qismi elektron dalillar va raqamli ma'lumotlar asosida ko'rib chiqiladi, bu esa ish yuritish jarayonini sezilarli darajada tezlashtiradi.

**Xulosa**

O'zbekiston sharoitida ham ma'muriy huquqbuzarlik ishlari bo'yicha dalillarning elektron reyestrini yaratish, foto-video materiallar va boshqa elektron ma'lumotlarni yagona tizimda saqlash tizimini joriy etish ilmiy jihatdan asoslangan taklif sifatida qaralishi mumkin.

Yuqorida keltirilgan tahlillar asosida quyidagi ilmiy asoslangan takliflarni ilgari surish mumkin: ma'muriy huquqbuzarlik ishlarini yuritish jarayonini to'liq raqamlashtirish va elektron bayonnoma tizimini joriy etish; xolis guvohlar institutini bosqichma-bosqich videofiksatsiya va audiofiksatsiya mexanizmlari bilan almashtirish; dalillarning yagona elektron reyestrini yaratish va sudlar hamda vakolatli organlar uchun yagona axborot bazasini shakllantirish; ayrim ma'muriy huquqbuzarlik ishlari bo'yicha soddalashtirilgan va masofaviy sud ko'rib chiqish tartiblarini joriy etish.

Yuqoridagilarni inobatga olib, O'zbekiston Respublikasi MJtKning 282-moddasida ma'muriy huquqbuzarlik to'g'risidagi bayonnomani yuborish tartibiga oid qoidalarni to'ldiruvchi norma kiritish maqsadga muvofiq. Ushbu moddaga oxirgi band sifatida "Agar ma'muriy huquqbuzarlik to'g'risidagi ish bo'yicha huquqbuzarlikni sodir etish quroli bo'lgan ashyoni musodara qilish zarurati mavjud bo'lmasa hamda huquqbuzarlik natijasida zarar yetkazilmagan bo'lsa, ish soddalashtirilgan tartibda yuritiladi. Bunda ma'muriy huquqbuzarlik to'g'risidagi bayonnoma ishni ko'rib chiqish uchun yetarli hujjat hisoblanadi" deb kiritish maqsadga muvofiq hisoblanadi.

Ma'muriy huquqbuzarlik ishlarini yuritish tizimini takomillashtirishda raqamlashtirish, protsessual harakatlarni avto-

matlashtirish va sud amaliyotini soddalashtirish asosiy ustuvor yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Mazkur chora-tadbirlar orqali ish yuritish jarayonining shaffofligi, tezkorligi va samaradorligini oshirish, shuningdek inson omili ta'sirini kamaytirish mumkin. Bu esa, o'z navbatida, O'zbekistonda ma'muriy adolatni ta'minlash va huquqbuzarliklar profilaktikasini kuchaytirishga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, ma'muriy huquqbuzarliklar bo'yicha ish yuritishning qonuniyligini ta'minlash hamda ma'muriy faoliyatini takomillashtirish zarur bo'ladi.

## REFERENCES

Achilov, A., Akhlimirzaev, A., Shomirzaev, S., Ismoilov, H., Mamatov, Sh., & Dadaboev, U. (2023). *Bojxona organlarining huquqni muhofaza qilish faoliyati* [Law enforcement activities of customs authorities] (Part II). Customs Institute.

Bakhrakh, D. N. (2000). *Administrativnoe pravo* [Administrative law]. Norma.

Council of Europe. (2019). *Guidelines on electronic evidence and explanatory memorandum*. https://rm.coe.int/guidelines-on-electronic-evidence-and-explanatory-memorandum/1680968ab5

Customs Committee under the Ministry of Economy and Finance of the Republic of Uzbekistan. (n.d.). *Register of preliminary decisions on customs payments.* https://customs.uz/oz/registries/decisions

European Commission. (2021). *Digital Europe Programme (2021–2027).* https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/eu-budget/long-term-eu-budget/2021-2027_en

Federal Republic of Germany. (2022). *Code of Criminal Procedure*. C.H. Beck.

General Administration of Customs of the People's Republic of China. (n.d.). *Regulations of the People's Republic of China on Implementing Customs Administrative Penalty.* http://english.customs.gov.cn/statics/4440eff0-0440-4876-8f8a-9c8f16be4355.html

Khamedov, I. A., & Mukhamedov, O'. X. (Eds.). (2017). *Ma'muriy huquq* [Administrative law]. Academy of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Uzbekistan.

Kozlov, Yu. M. (1999). *Administrativnoe pravo* [Administrative law]. Yurist.

Republic of Kazakhstan. (2014, July 5). *Code of the Republic of Kazakhstan on administrative offenses.* Adilet.zan.kz. https://adilet.zan.kz/rus/docs/K1400000235

Republic of Uzbekistan. (2026). *O'zbekiston Respublikasining Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksi* [Code of the Republic of Uzbekistan on administrative responsibility]. Adolat.

Royal Canadian Mounted Police. (2020). *2020 RCMP annual public report on the Ministerial Direction for Avoiding Complicity in Mistreatment by Foreign Entities.* https://rcmp.ca/en/corporate-information/publications-and-manuals/2020-rcmp-annual-public-report-ministerial-direction-avoiding-complicity-mistreatment-foreign

Salishcheva, N. G. (1964). *Administrativnyy protsess v SSSR* [Administrative process in the USSR]. Legal literature.

Shevchenko, T. (2025). The use of electronic evidence as means of proof in administrative court proceedings. *Scientific Works of Kyiv Aviation Institute. Series Law Journal "Air and Space Law", 3*(76), 95–100. https://doi.org/10.18372/2307-9061.76.20524

Supreme Court of the Republic of Uzbekistan. (n.d.). *Sudlar faoliyati bo'yicha statistik ko'rsatkichlar* [Statistical indicators of court activities]. https://stat.sud.uz/criminal

# YURISPRUDENSIYA

## HUQUQIY ILMIY-AMALIY JURNALI

**2026-YIL 5-SON**

VOLUME 6 / ISSUE 5 / 2026

DOI: https://dx.doi.org/10.51788/tsul.jurisprudence.65

DOI: https://dx.doi.org/10.51788/tsul.jurisprudence